

INFORMATIEKAART 1

Feiten en cijfers kindermishandeling

Op deze informatiekaart vindt u informatie over de volgende onderwerpen:

- a. Wat is kindermishandeling?
- b. Hoe vaak komt het voor?
- c. Wat zijn de gevolgen voor slachtoffers?
- d. Waarom is de school hierbij zo belangrijk?
- e. Hoe kan kindermishandeling stoppen?

Wat is kindermishandeling?

Kindermishandeling is niet alleen lichamelijk geweld. Kindermishandeling is elke vorm van mishandeling die voor een kind bedreigend of gewelddadig is. Ook bijvoorbeeld verwaarlozing en getuige zijn van huiselijk geweld vallen eronder. Kindermishandeling komt vaak voor in de huiselijke kring, door bijvoorbeeld de ouders of verzorgers van het kind. Dit is een vorm van huiselijk geweld. Maar ook andere volwassenen kunnen een kind mishandelen, omdat het kind afhankelijk is van hen voor zorg. Bijvoorbeeld leidsters van peuterspeelzalen, leraren of sporttrainers. Het kan gaan om opzettelijke mishandeling, maar dit is niet altijd het geval. Als ouders of verzorgers de zorg niet meer aankunnen, kan hun gedrag ontsporen met mishandeling tot gevolg.

Er wordt vaak onderscheid gemaakt tussen de volgende vormen van kindermishandeling:

- Lichamelijke mishandeling: alle vormen van lichamelijk geweld.
- Emotionele of geestelijke mishandeling: een volwassen persoon scheldt het kind regelmatig uit, doet afwijzend en vijandig tegen het kind of maakt het kind opzettelijk bang.
- Lichamelijke verwaarlozing: het kind krijgt niet de zorg en verzorging die het nodig heeft.
- Emotionele of geestelijke verwaarlozing: doorlopend tekort aan positieve aandacht voor het kind. Negeren van de behoefte van het kind aan liefde, warmte, geborgenheid. Hieronder valt ook de situatie waarbij een kind getuige is van geweld tussen ouders of verzorgers.
- Seksueel misbruik: seksuele aanrakingen die een volwassene een kind opdringt.

Hoe vaak komt het voor?

De Universiteit Leiden en TNO onderzochten in 2010 de omvang en aard van kindermishandeling. Naar schatting worden jaarlijks bijna 119.000 kinderen tussen 0 en 18 jaar mishandeld. Dat is ongeveer 1 op 30 kinderen. In een schoolklas van 30 leerlingen mag je dus uitgaan van 1 kind dat te maken heeft met kindermishandeling. Vooral verwaarlozing komt veel voor. Daaronder valt ook het als kind getuige zijn van huiselijk geweld. Per jaar overlijden minstens 50 kinderen aan de gevolgen van kindermishandeling.

Wat zijn de gevolgen voor slachtoffers?

Kindermishandeling kan ernstige gevolgen hebben voor de ontwikkeling van het kind. Een kind is voor zijn ontwikkeling geestelijk en lichamelijk afhankelijk van de zorg van zijn ouders en/of andere volwassenen. Hoe jonger het kind is des te groter deze afhankelijkheid is! Hoe ouder het kind wordt hoe meer ook de omgeving invloed heeft op de ontwikkeling van het kind. Hoe beter de lichamelijke en emotionele zorg van de ouder voor het kind is, des te groter de kans is dat het kind zich evenwichtig kan ontwikkelen. Het kind ontwikkelt daardoor een basisvertrouwen in zichzelf op en ook een basisvertrouwen in de ander. Kindermishandeling kan dit basisvertrouwen aantasten. De buitenwereld wordt daardoor als vijandig ervaren en dit verstoort de sociale omgang met anderen.

Niet elk kind lijdt evenveel onder de gevolgen van kindermishandeling. De ernst van de gevolgen is onder meer afhankelijk van:

- De leeftijd waarop de mishandeling plaatsvindt. Hoe jonger het kind is, des te afhankelijker het kind is en des te minder het beschikt over eigen geestelijke en lichamelijke mogelijkheden om zichzelf te verdedigen.
- De ernst van de feiten
- De betekenis die deze feiten voor het kind gekregen hebben
- De duur van de mishandeling
- De plicht tot geheimhouding

- De impact op de hechting van het kind
- De graad van verwantschap en de emotionele band met de pleger

Beschermende factoren zijn: zelfwaardering, veerkracht, bovengemiddelde intelligentie en goede interpersoonlijke vaardigheden. Beschermend kan zeker ook zijn dat het kind steun ervaart. Deze steun kan er zijn vanuit de directe omgeving. Dit kan zijn een broer/zus, een vriend(in), een ouder, een grootouder, maar ook een leerkracht op school. De steun van een leerkracht en/of de hulp van een hulpverlener die het opneemt voor het lot van het kind en vanuit zijn positie poogt te helpen kan een wezenlijk verschil maken. Steun vanuit de directe omgeving en een professionele interventie, kort nadat de mishandeling boven water komt, kan erg belangrijk zijn voor het vermijden van ernstige gevolgen op langere termijn.

De gevolgen kunnen op verschillende terreinen liggen: lichamelijk letsel en/of emotionele gevolgen.

Lichamelijk letsel

- Uitwendige verwondingen, zoals schaafwonden, kneuzingen, blauwe plekken, snijwonden, brandwonden...
- Inwendige verwondingen zoals letsels van milt, lever en buik
- Botbreuken
- Verwondingen aan het hoofd zoals hoofdletsels ten gevolge van geweld. Dit soort letsel is momenteel de tweede grootste doodsoorzaak bij jonge kinderen onder de 2 jaar!
Een specifieke vorm van verwonding aan het hoofd zonder dat er uitwendige verwondingen te zien zijn is het shaken infant syndroom. Door het zeer heftig heen en weer schudden van de baby worden in de hersenen bloedingen veroorzaakt die kunnen leiden tot een blijvende handicap voor het kind.
- Seksueel misbruik kan leiden tot letsels aan de geslachtsorganen of aan de anus en houdt een risico in dat het kind seksueel overdraagbare ziektes oploopt en/of misschien wel ongewenst zwanger raakt.

Ook andere vormen van kindermishandeling, zoals lichamelijke verwaarlozing, emotionele mishandeling en verwaarlozing kunnen ernstige gevolgen hebben op lichamelijk vlak.

Ernstige emotionele verwaarlozing kan ertoe leiden dat kinderen, ondanks dat ze materieel niets te kort komen, een uitgesproken achterstand in hun ontwikkeling oplopen vanwege een tekort aan emotionele voeding. Lichamelijke verwaarlozing door ondervoeding zorgt voor groei- en ontwikkelingsachterstanden bij het kind.

Emotionele gevolgen

Elke vorm van kindermishandeling laat sporen na in de psychische belevingswereld van het kind. De emotionele gevolgen zijn erg verschillend, maar kenmerken hiervan zijn vooral een negatief zelfbeeld, een gering gevoel van eigenwaarde en een verstoord vertrouwen in de ander. De schade aan de emotionele ontwikkeling tijdens de jonge kinderjaren kan op latere leeftijd (ernstige) gedragsproblemen zoals verslaving, delinquent gedrag, enz. leiden.

De mishandeling kan ook leiden tot psychische problemen, zoals angsten, contactstoornissen, psychosomatische klachten en psychiatrische problemen zoals hechtingsstoornissen, depressie, dissociatie, automutilatie, PTSS, enz.

Kindermishandeling kan ook ontwikkelingsstoornissen veroorzaken. Het verstoort dan de emotionele ontwikkeling en de vooruitgang van de motoriek, de groei, de spraak, het taalgebruik en de intellectuele vermogens.

Door de impact van de mishandeling kan het kind moeite krijgen met functioneren in relatie tot leeftijdsgenoten of met andere volwassenen.

Ook zijn er kinderen die thuis niet of nauwelijks de mogelijkheid krijgen om zich te uiten. Wanneer ze dan ergens anders zijn, kan het zijn dat het kind ineens het gedrag dat hij/zij zelf heeft ondergaan op anderen gaat toepassen. Ze vertonen dan agressief gedrag, of gaan onaangepast met anderen om. Dit maakt hen niet geliefd bij andere kinderen en volwassenen.

Hierdoor hebben ze het gevoel nog meer uit de boot te vallen. Ze gaan zichzelf als waardeloos beschouwen. Wanneer de omgeving de betekenis van dit gedrag niet herkent en enkel bestraffend reageert, kan de negatieve spiraal van een gestoord zelfbeeld zich steeds versterken.

Daarentegen zijn er ook kinderen die zichzelf zo onzichtbaar mogelijk proberen te maken, zich terugtrekken uit de relatie en het contact met anderen zoveel mogelijk uit de weg gaan, waardoor ze uiteindelijk in een isolement raken.

Bij beide gedragswijzen ontloopt het kind de kans om positief corrigerende ervaringen en positieve belevingen met anderen op te bouwen.

Langetermijngevolgen

Ook op langere termijn kan kindermishandeling grote gevolgen hebben, voor de persoon zelf, de omgeving en de samenleving. Mede daarom is tijdig signaleren en snel ingrijpen zo belangrijk.

Kindermishandeling geeft een verhoogd risico op toekomstig gewelddadig en crimineel gedrag. Liefdeloosheid, vooral afwijzing door de moeder, en ouderlijk geweld vergroten de kans op gewelddadig gedrag. Een groot aantal personen dat geweld gebruikt of zedenmisdriven pleegt is in zijn jeugd verwaarloosd of seksueel misbruikt geweest. Bovendien lopen mensen die in hun jeugd slachtoffer zijn geweest van kindermishandeling later in hun leven een groter risico om weer slachtoffer te worden. Meisjes die als kind mishandeld zijn vallen bijvoorbeeld vaker in handen van loverboys dan meisjes die niet mishandeld zijn. En als vrouw lopen zij een groter risico een partner te treffen die hen ook mishandelt.

Daarnaast hebben de eigen jeugdervaringen invloed op de manier waarop ouders met hun eigen kinderen omgaan. Als je zelf op een liefdevolle manier bent opgevoed, kan je emotioneel en praktisch veel steun bieden aan je kind. Wanneer die jeugd minder plezierig is geweest, kan dat van invloed zijn op de opvoeding van de eigen kinderen. Er is als het ware sprake van een overdracht van geweld.

Waarom is de school hierbij zo belangrijk?

De school is voor kinderen die thuis te maken hebben met kindermishandeling of huiselijk geweld vaak een veilige plek. Een plaats waar zij zich op hun gemak kunnen voelen, plezier kunnen hebben en positieve relaties met anderen aan kunnen gaan. De school kan kinderen ook programma's en informatie bieden, waardoor kinderen leren dat kindermishandeling niet gewoon is en dat er mogelijkheden zijn om daar hulp bij te zoeken.

Sommige kinderen vinden op school iemand die zij zo vertrouwen dat ze hun verhaal vertellen, waarmee een last van hen afvalt en ze er minder alleen voor staan.

En de school is ook een plaats waar personen aanwezig zijn die iets kunnen doen om de kindermishandeling te signaleren en te stoppen. Leerkrachten zien vaak zo veel bij kinderen, omdat ze een groot deel van de dag op school doorbrengen en ook vele jaren achter elkaar. Vaak kent de school ook broertjes of zusjes. En de school heeft regelmatig contact met vrijwel alle ouders. De leerkracht kan in gesprek gaan met de ouders of overleggen met de intern begeleider en partners uit de jeugdhulp. Samen kunnen zij afwegen of en hoe hulp op gang gebracht kan worden en of een melding bij Veilig Thuis nodig is.

Lees de getuigenis van Zoë:

"Ik werd seksueel misbruikt door mijn vader. Dat heeft lang geduurd. Er was één juf op school die zei: 'Als er iets is Zoë, ik ben er, ik wil naar je luisteren en helpen waar ik kan'. Ik durfde niet direct naar haar toe te gaan, maar uiteindelijk maakte zij het verschil. Ze was ook geduldig en keek mij recht in mijn ogen."

Scholen kunnen ook een belangrijke rol spelen in het voorlichten van kinderen over kindermishandeling. Er zijn diverse programma's beschikbaar (o.a. bij onderwijsadviesbureaus, de GGGD en andere organisaties. Door deze programma's kunnen kinderen leren dat ze zich er niet voor hoeven te schamen, dat het meer kinderen overkomt, dat ze erover mogen praten met anderen, wat hun rechten zijn, waar ze hulp kunnen vinden, enz. Ook kunnen scholen, in samenwerking met hulpverleningsinstellingen, preventieve programma's aanbieden op het gebied van sociale vaardigheden en weerbaarheid.

Hoe kan kindermishandeling stoppen?

Voor veel kinderen die mishandeld worden kan de school dus echt een belangrijke rol spelen om het geweld te laten stoppen!

Alle vaders en moeders houden van hun kinderen en willen goede ouders zijn. Ze willen goed voor ze zorgen en hun kinderen geen pijn doen. Als ze hun kinderen toch verwaarlozen of mishandelen, komt dat vaak omdat ze zelf problemen hebben. Of omdat ze vroeger als kind zelf mishandeld zijn, en daardoor niet geleerd hebben hoe je een kind op een goede manier kunt opvoeden. Vaak hebben ouders niet door wat ze hun kind aandoen. Het gaat mis omdat ze zelf boos en gefrustreerd zijn. Het gaat niet goed met ze, ze weten niet wat ze moeten doen, en daardoor gebeuren er nare dingen.

Vaak is er een reden waarom het niet goed gaat met ouders, bijvoorbeeld:

- ... omdat ze vroeger zelf zo zijn opgevoed en niet weten hoe het anders moet
- ... omdat ze verslaafd zijn aan drugs of alcohol
- ... omdat ze depressief zijn of andere geestelijke problemen hebben
- ... omdat ze altijd ziek zijn en in bed liggen
- ... omdat een van de kinderen misschien veel aandacht en zorg nodig heeft
- ... omdat ze moe zijn omdat ze vaak en hard moeten werken
- ... omdat ze relatieproblemen hebben
- ... omdat ze geen werk kunnen vinden
- ... omdat ze zorgen hebben, bijvoorbeeld over een ziek familielid
- ... omdat het huis te klein is, waardoor iedereen op elkaars lip zit
- ... omdat ze geldzorgen hebben

Het zijn allemaal oorzaken waardoor ouders of verzorgers moe en gestrest kunnen zijn en snel boos worden. Soms zijn ze zo wanhopig dat ze niet meer weten wat ze moeten doen. En dan komt het voor dat ze een kind mishandelen. Kinderen opvoeden is best lastig en sommige ouders weten niet goed hoe ze het moeten aanpakken. Als je als kind een klap krijgt als je iets doet wat niet mag, dan weet je later ook niet hoe je je eigen kind op een positieve manier kunt opvoeden. De meeste ouders willen wel stoppen met mishandelen, maar ze weten niet hoe. Ze hebben daar hulp bij nodig.

Als er sprake is van kindermishandeling en de school en de jeugdhulp gaan hierover met ouders in gesprek, dan staan die hier vaak voor open. Ouders willen zelf eigenlijk vrijwel altijd dat de mishandeling stopt. De meeste ouders zijn daarom blij met hulp. Ze krijgen tips en advies hoe ze met hun problemen kunnen omgaan. Er is verschillende hulp mogelijk, bijvoorbeeld hulp bij het opvoeden of bij het omgaan met geld. Als ouders hulp krijgen met het oplossen van hun problemen, stopt ook bijna altijd de mishandeling.

Bronnen:

- <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kindermishandeling/wat-kindermishandeling-is>
- http://www.augeomagazine.nl/nl/magazine/4928/717834/gevolgen_kindermishandeling.html
- <http://stukonline.com>